

הענין התורה

מאת מרן רבינו ירוחם ליבוביץ ממיר זצוק"ל

דברות אש קודש בוערים כלפידים בעניני ארץ ישראל בזמן הזה

(דעת תורה נאורים במדבר פרק יד פסוק ג)

התורה, אובר אותה ודאי. כן אמר ר"ל (נלכות סג ב) אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה שנאמר (במדבר יט, יד) זאת התורה אדם כי ימות באהל.

וכן הוא הענין בסוד ארץ ישראל. ארץ ישראל היא אחת מן המתנות הטובות כתורה וכעולם הבא. כבישת הארץ וישיבתה בה, היא מ"ע, ארץ ישראל אלינו היא מעיקרי התורה, היא יסוד כל התורה כולה, אמרו חז"ל (מנוח קי ב) כל הדר בחוצה לארץ דומה כמי שאין לו אלוך, עיין שם. - וכשדומה כמי שאין לו אלוך הרי שכלום אין לו. יסוד הארץ הוא שישתלם ישראל על ידה בתכלית השלמות, ולא לילך לארץ הנה הוא חלילה כאינו ישראל, כמי שיאמר ישראל אנכי אולם ללא תורה וללא עוה"ב, ודאי הוא כי חסר מכל. וכסוד התורה כן סוד ארץ ישראל, אינה מתחזקת אלא ביסורין, אינה מתחזקת אלא במסירת נפש, אינה מתקיימת אלא כשממיתין עליה, וכשאינן ממיתין עליה הנה זה חטא וחסרון כלפי עצם הארץ, הנה זה טענה בעיקר סוד הארץ ומתנתה, כשאמרו ישראל: "למה ה' מביא אותנו אל הארץ הזאת לנפול בחרב נשינו וטפנו יהיו לבו", גילה לנו התורה

כן כדומה היא הבנת הענין של העונש בחטא המרגלים אשר עדיין אנו מסובלים בו. והנה שורש חטאם של המרגלים והדור, מצינו בקרא מזכיר עליהם: הארץ אשר מאסתם בה". ומפורש יותר כי זה גרם לענשם, מצינו בכתוב (תהלים קו, נד) מתחיל באמרו "וימאסו בארץ חמדה" - ואשר על כן - "וישא ידו להם להפיל אותם במדבר. ולהפיל זרעם בגוים ולזרותם בארצות" (פסוקים טו, טז) - חטאם היה בסוד הארץ. וביאור הענין: הנה אמרו בגמ' (שבת קל ב) תניא ר"ש בן אלעזר אומר כל מצוה שמסרו ישראל עצמן עליהם למיתה בשעת גזירת מלכות עדיין היא מוחזקת בידם. (עיין שם ונמכילתא לא, יז). הנה אמרו זה כלל על כל מצות התורה, ובמיוחד נאמר זה בגמ' (נלכות ס ב) ג' מתנות טובות נתן הקדוש ברוך הוא לישראל וכולן לא נתנן אלא על ידי יסורין, אלו הן, תורה, וארץ ישראל, והעולם הבא. וזהו אשר מצינו בענין התורה מאמרם ז"ל (שבת קטז. ובמס' י) על הכתוב (במדבר י, ג) ויסעו מהר ה' - שנסעו מהר סיני כתנוק היוצא מבית הספר שבורח והולך לו. ואמר ר' חמא ברבי חנינא (סו) שסרו מאחרי ה' - הנה זה שמואסין בתורה, שאין מוסרין נפשם עליה, נוסעים בנקל ממנה, זהו חטא וחסרון כלפי עצם התורה, ואדם החוטא כלפי עצם

כיום שאלה עולמית כללית, (מין וועלט פאליטיק), ובתוך כל אלה השאלות, מה שייכות להן ענין היהודי, לא יאומן כי יסופר איך שאין ממש מקום, ואין איש בעולם, אשר על פיהם לא יעלה שם ישראל, ונוסף על כולנה עכשיו אשר עלה על הסדר ענין ארץ ישראל, כל העולם כולו ממש יושבים ודנים על שאלת ארץ ישראל, כבעיה היחידה של כל העולם, הלא זה ודאי אות ומופת שמימי הוא! אבל מה זה מורה, מה זה כל ההתעוררות על ארץ ישראל, מה תעלומות כל הענין, הנה בדבר שאין לי השגה אינני רוצה להתערב, ומחשבות השם מי ידעם, אבל אחת פשוט הוא, כי לא פשוט הוא, ומי יעמוד בסוד ה'??!

ברם עיקר גדול ויסוד עלינו לדעת, כי אפילו אם שמים כעשן ימלחו והארץ כבגד תבלה ודבר ה' יקום לעולם, אף קוצו של יוד בתורה לא תתחלף חלילה בשביל ענין ארץ ישראל! עם כל הגילויים והמופתים שמראים לנו בענין ארץ ישראל, אבל אל לנו חלילה להטות ימין ושמאל מן הדרך שנחלנו מאבותינו. פעם הראיתי כבר (עין דעת חכמה ומוסר צ' מא' מט) דברי רבינו נסים (ברכות י"ג) על הא דמצינו בגמ' ב"מ (נט) במעשה דר"א וחכמים, שר"א אמר טהור וחכמים אמרו טמא, אמר להם אם הלכה כמותי חרוב זה יוכיח נעקר חרוב זה ממקומו וכו' חזר ואמר אמת המים יוכיח וכו' חזר ואמר להם כותלי ביהמ"ד יוכיחו וכו' חזר ואמר להם מן השמים יוכיחו יצאתה בת קול ואמרה מה לכם אצל ר"א שהלכה כמותו בכ"מ, עמד ר' יהושע על רגליו ואמר לא בשמים היא, מאי לא בשמים היא אר"י שכבר ניתנה תורה בהר סיני אין אנו משגיחים בבת קול, שכבר כתבת בתורה אחרי רבים להטות. וכתב ע"ז הר"ן וז"ל: וזה שאמרו יצאתה בת קול וכו' ראיתי בו ב' תשובות, האחת וכו', והשנית שלא היתה הכונה אלא לנסות את החכמים אם יניחו הקבלה שבידם והגמ' שבפיהם בשביל בת קול, ודומה למה שכתב (דניס יג, ד) כי מנסה ה"א אתכם, והנה נודע עם כל זאת בירור קבלתם ע"כ. - שום דבר שבעולם לא פעל על חז"ל הקדושים להזיזם ממקומם, הרי דעתו של ר"א לחוד ג"כ לאו מילתא זוטרתא היא, ואחרי כל זה כל האותות ומופתים שראו, ועל כולם מן השמים בעצמם פסקו הלכה כר"א, וכל זה לא פעל עליהם כלום, ולא לקח את לבם. - עם כל האותות ומופתים שאנו רואים בענין ארץ ישראל עלינו להשאר חזק ואמיץ, ולא לנטות על ידה אף כקוצו של יוד מן התורה - כי מנסה ה"א אתכם! והלא כבר למדנו מכל פרשתנו מה זה ארץ ישראל! מה זה נקרא מסירת נפש בעד ארץ ישראל, כי בשביל חטא כזה של וימאסו בארץ חמדה, יכול לגרום לישראל גלות לעולם, ואמר "והבאתי אותם" - עתה, ש"ידעו את הארץ" - ידיעה בלבד, אבל לא שירשו אותה לדורות (לשון סרמ"ץ). וכל זה מפני מה? מפני חטא של ארץ ישראל, למדנו נוראות ענין כח החטא! כי לא בחטא - אף כל דהו, אף כקוצו של יוד - תבנה הארץ! ואשרי הזוכה באמת, הזוכה במתנה הטובה של הקדוש ברוך הוא!

כי פחדתם זו באה מן "וימאסו בארץ חמדה", החומד הארץ אין פחד נגד עיניו, כי מסוד הארץ הוא מסירת נפש ממש, גם ליהרג עליה, יהושע וכלב לא פחדו כלל, כלום לא עמד לפניהם, האמינו וגם בטחו, כי ארץ חמדה היא, חמדו את הארץ ואיך יפחדו? - וחטא מאיסה בארץ הנה זה חטא בכל מתנת הארץ, כי על כן ודאי אשר אמר: "וישא ידו להם להפיל אותם במדבר" - באין מסירת נפש אובדים את הארץ, וזה אינו ענין של עונש כשאר עונשים על עבירה שעושים, אלא זה חטא וחסרון בעיקר מתנת הארץ, ובאין נתינה איך יקיימו אותה?

ואמנם חטא הוא, המאיסה בארץ הנה זה חטא ממש, חטא מסוד יצה"ר ככל החטאים, וכן אהבתה מצוה ככל מצות התורה. וחטא המאיסה כי נעשתה, איתה בא היצה"ר, כי חד הם, ומן יצה"ר כבר לא מתפטרים, גדול כחו של חטא, לא תטהר ממנו ולא תתנקה ממנו כליל, נשאר הוא גם לדורות, עד תיקון הכללי, עד ביטול היצר בתכלית, - הנה זה כי חטאם לארץ, חטא מאיסתם אותה, נשארה גם לבנים, כי על כן ודאי אשר אמר "וישא ידו להם וגו' ולהפיל זרעם בגוים ולזרותם בארצות" - כי גם המעט מן זה החטא, יהיה פחות שיהיה, די ומספיק להיות אובדים את הארץ, מתנתה אינה ניתנת כי אם ביסורין, כי אם במסירת נפש, כי אם בכל נפשך, ולא כי תמאס אותה, ומזה כל הגלויות עד עת הקץ, עד וכפר אדמתו עמו. ועיין רמב"ן כאן (פסוק 6).

מכאן נלמוד להבין אשר כל הגוים סוכ"ס מתקוממים כאומות עלי ארץ ואדמה, כגדול כקטן, ולמה נגרע אנחנו עם ישראל אשר אין לנו כל העת כלום לאומיות?! אלא הוא סוד הארץ, ארץ ישראל אלינו אינה ענין של לאומיות ח"ו, קוב"ה, אוריתא, וישראל חד הוא, ואחדות זו לא נשלמת כי אם - עם הארץ ובארץ, כל הדר בחו"ל כמי שאין לו אלוך! על החטא של "וימאסו" ניתנה גלות עד סוף כל הדורות, עד קץ הגאולה, החטא של "וימאסו" לא גרע מן חטא של אדה"ר, אשר על ידו נגזר עלינו מיתה עד ימות המשיח, עד ביטול היצר - ככה כולנו אנחנו סובלים החטא של וימאסו בארץ חמדה!

צריך אדם תמיד להביט על ענינים המתרחשים בבריאה, יהיו אפילו ענינים גשמיים ממהלכי הטבע, - כעל אותות ומופתים, ולא כעל ענינים מקריים ח"ו! כל הענין המסתבב כיום בנוגע לארץ ישראל, אשר לא היתה כזאת בכל שנות גלותנו - הנה שום שוטה שבעולם לא יגיד על זה כי הנם דברים פשוטים, מקריים ח"ו, ביחוד כיום אשר יחוס האומות והמגעים שביניהם אחזו מדדים כללי - עולם, לא כלשעבר אשר העסקים שבין אומה אחת לחברתה היו מוגבלים, כל משטמותיהן לא נגעו כי אם רק להאחדים האלה שהיו עסוקים בהם, כהיום פוליטיקה אחת מקפת כל העולם כאחת, כל המתרחש אף בזוית של קצה העולם, הנם